

„Neboť umělecká díla ode všeho ostatního odlišuje ta okolnost, že to jsou věci jakoby budoucí, věci, jejichž čas dosud nenadešel. Budoucnost, z níž pocházejí, je daleko; jsou věcmi onoho posledního věku, jímž se jednou uzavře veliký kruh cest a rozvíjení, jsou dokonalými věcmi a současníky Stvořitele, kterého lidé od počátku hnětou, a kterého ještě dlouho nedokonají.“

z textů R. M. Rilka

Kniha hodiniek

Kniha o mnišském životě

Nic nebylo celé, než já jsem to zhléd,
Zticha stálo vše, vyčkávajíc...

Kol Boha, té odvěké věže, kroužím ...
Můj bůh je temný a jak hustá tkáň
sta kořenů, jež mlčky v zemi sají.

Miluji bytí svého chvíle zšeřelé,
V nichž teprve smysly mé se prohlubují
I denní život svůj v nich objevuji
Už prožitý jak v starých listech od přítele
A daleký jak legendu a překonaný cele.

Slovo „žij“ znělo hlasitě, a „zemřeš“ jemně za ním
a vždy zas opakovals: Budiž, bud!“

Já věřím v Noci.
Já věřím ve vše ještě nevyřčené.

V nocích je skutečnost: jediná již po staletí ...

A já vším smyslem svým chci být pravdivým před Tebou

Tys velký tak, že ani nejsem již,
postavím-li se jenom nablízko tvé skály.
Tys temný tak, že tento jas můj malý
nic neznamena na tvém okraji a nejasní tvou říš.
Tvá vůle jako vlna vpřed se valí
a každý den v ní pohltíš.

Co budeš činit, Bože, umru-li?
Já jsem tvůj džbán (co, puknu-li?)
Jsem nápoj tvůj (co, vyschnu-li?)
Jsem roucho tvé, tvých rukou dílo, máš sic na vůli
Mne odložit, však se mnou ztratíš smysl v dění svém.

Vědění jest jen v čase, zná jen konečnost.
Ty jsi ten temný Neuvědoměný
od věčnosti na věčnost

Kdosi, jenž sní, že dovršit má
tebe: tak sám se dokonat.

Nech, ať se všechno udá, krása i hrůza,...

Dej mi jen ještě malou chvíli času: jak nikdo chci milovat věci,
až všechny budou tebe hodny a dost širé pro tvůj stan ...“

Kniha o putování

...ty Bože, chlebe pro můj hlad. Snad nevíš, jak jsou kruté noci lidem, již usnout nemohou (...) Vůkol jen černé věci tkvějí a bílé ruce jich se chvějí (...) v budoucnu mrtvoly jen leží, muž v plášti v bránu hřmí a hřmí, a zrak nich sluch nestihne z tmy ni známku rozbřesku, jež střeží, ani hlas kuropění svěží. Noc – obrovský dům v přeludu.

Jen proto malíř tvoří vizi svou,
bys přírodu zpět nepomíjivou
přijal, již míjivou jsi stvořil kdys:
vše věčným stává se. Je žena dávno, viz,
jak víno zralá v Moně Lise tam;
žen jiných sotva třeba nám,
neb žádná nepřidá k nim nový rys.

Však já kéž tě pochopit smím
tak, jak tě chápe zem tvá;
i zráním mým
zrá
tvoje Říše.

Kniha o chudobě a smrti

A tam je smrt. Ne ta, jak pozdrav čísi,
jež v dětství dotkla se jich křídlem tmy, -
jen malá smrt, jak tam se rozumí;
ta jejich zelená a bez sladkosti visí
v nich jako plod, jenž dozrát neumí.

Dej, Pane, každému smrt vlastní již,
skon, jenž kotvil žití úkonech,
v čem kdo měl lásku, smysl svůj i tíž.

Neb jenom slupka, jenom list jsme my.
Ta velká smrt, která se v každém tmí,
toť plod, kol něhož krouží všeho běh.

Všech bědných zvířat bídnejší jsme, Pane:
třeba jsou slepá, smrt jich koncem jest,
my neumíráme však ve zdech měst.

Dej, kdo by nám té vědy získal zvěst,
jak žití pnout v špalíry štěpované,
jimiž pak časněji máj slaví vjezd.

Nám smrt je cizí, těžká, bez krásy,
neb naše smrt to není; jakási
jen z nouze, když v nás vlastní nedozrála;
jde vichřicí, by všechno rozmetala.

V tvém sadě stromy naše pní a pní
co rok pro smrti sladké obtěžkání;
ale my jenom vadnem ve dnech zraní,
a jako ženy, jež tvá ruka raní,
jsme zavření a planí, neplodní.

Jsme jen kletý rod
a klín těch žen, jež příliš spustily se? –
S věčností smilnili jsme, blouzniví,
a lože porodní když dostaví se,
slehнем jen smrti potrat neživý;
svráskalé ustarané embryo, (...)
a všichni končíme jak poběhlíce
v porodních křečích, řezem císařským.

Requiem

Za přítelkyni

Jsi ještě zde? A v kterém koutě jsi?

Tys o tom o všem tolik věděla,

A tolik dovedla jsi, tiše jdouc,

Vše vítající, jako den, jenž svítá.

Žal znají ženy: láska samotou jest,

a v práci tušívají umělci,

že dlužno proměnit, kde milují.

Zápis z Rilkoova worpswedského deníku:

„Když je každé smrti (jako každému životu) vyměřena určitá ohraničená lhůta, tak mě musí dny jako ty poslední být počítány a zúčtovávány. Neboť jsou dny pod zemí, dny ve vlhkosti a hnilobě. Ale to je tak křesťanská myšlenka: všechno nesnesitelné v něco útěšného převrátit, toto je nejstarší filozofie křesťanství – a já cítím, že v to vážně nevěřím. Bojím se, že takové dny nepatří smrti, jako také nepatří životu.“

Kniha obrazů

Podzimní den

Pane je čas; jas léta spálil sad.

Ty na sluneční hodiny teď vrhni
svůj stín a vtrhni s větry do zahrad.

Posledním plodům dozrát zašeptej,
dva jižnější dny dej jim ještě, přinuť,
přiměj je, aby dozlátly, a vínu
poslední sladkost ve vinicích přej.

Kdo dům teď nemá, už nebude jej mít.

Kdo sám je, bude sám, dlouho a k nepřečkání,
a bude bdít a číst, psát dlouhá dlouhá psaní
a nikdy nikde nenajde už klid,
jak v listí v alejích, až do skonání.